

การกระทำความผิดของสื่อมวลชนต่อเกียรติและเกียรติคุณของผู้อื่น (An Act against Honor and Creditability of Others of the Press)

นรินทร์ นำเจริญ¹

บทคัดย่อ

แม้สื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร แต่ในทางกฎหมายแล้ว เสรีภาพของสื่อมวลชนมีขอบเขตจำกัด หลักประการหนึ่งในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนก็คือการคุ้มครองต่อเกียรติ (Honor) และเกียรติคุณ (Credit) ของผู้อื่น ตามมาตรา 326-333 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายเหล่านี้ไม่ได้มีเป้าหมายสำคัญเพียงการคุ้มครองเฉพาะปัจเจกเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการมุ่งรักษาคุณธรรมทางกฎหมายหรือคุณค่าอันเป็นอุดมคติทางสังคม เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อเป็นไปด้วยความสุจริตใจที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม หรือนำเสนอสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม สื่อมวลชนย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แต่เมื่อใดที่สื่อนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่ทำลายชื่อเสียงของผู้อื่นหรือทำลายการยอมรับนับถือของผู้อื่นจากสังคมโดยขาดเจตนาอันสุจริตหรือไม่มีเหตุผลอันสมควร สื่อย่อมถูกลงโทษตามกฎหมาย

คำสำคัญ: สื่อมวลชน, เกียรติ, เกียรติคุณ, ประมวลกฎหมายอาญา, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

Abstract

Although the press has the freedom to present the news, their freedom is limited by law. Freedom and rights to present the news by the press are restricted in order to protect honor and creditability of individuals as stated in section 326-333 of the Penal Code and section 423 of the civil and commercial code. These laws do not only aim to protect individuals, but also maintain the merit of the law and the ideal values in the society so humans can live in harmony. If the news is presented honestly to maintain social order or present information that will benefit the society, the press shall be protected under the law. However, if the press presents content that destroys honor or creditability of individuals without good intentions or reasons, the press will be liable under the law.

Keywords : the press, integrity, creditability, the penal code, the civil and commercial code

¹ รองศาสตราจารย์ประจำคณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
e-mail: na-rinn@hotmail.com

1. บทนำ

สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย มีหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อตอบสนองสิทธิที่จะรู้ (Right to Know) ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลข่าวสารที่มากพออันจะนำไปสู่การตัดสินใจและกำหนดชะตากรรมทางสังคมร่วมกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสื่อมวลชนต้องทำงานกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย และเกี่ยวพันกับคนจำนวนมาก การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่แม่นยำทำให้เกิดประโยชน์กับคนกลุ่มหนึ่ง ก็อาจกระทบต่อชื่อเสียงหรือสิทธิอื่น ๆ ของคนอีกกลุ่มหนึ่งได้ จึงมีการตรากฎหมายไว้จำนวนมาก ทางหนึ่งเพื่อรับรองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน แต่อีกทางหนึ่งก็เพื่อควบคุมการทำงานของสื่อมวลชนมิให้ใช้เสรีภาพที่มีอยู่นั้นในการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นอย่างไม่เป็นธรรม

การควบคุมเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนประการหนึ่งคือการคุ้มครองต่อ “เกียรติ” และ “เกียรติคุณ” ของผู้อื่น โดย “เกียรติ” จะได้รับการคุ้มครองโดยประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท ส่วน “เกียรติคุณ” จะได้รับการคุ้มครองโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการละเมิดต่อชื่อเสียงเกียรติคุณและทางเจริญของผู้อื่น

2. การคุ้มครองต่อ “เกียรติ” ตามประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท

2.1 ความหมายของ “เกียรติ” ตามประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มีความคิดสำคัญคือการมุ่งคุ้มครอง “เกียรติ” (Honor) หรือ “ชื่อเสียง” (reputation) ของมนุษย์ ทั้งนี้ เกียรติจะเป็นภาวะทางคุณค่า มิใช่ภาวะที่ปรากฏแก่สายตา กฎหมายถือว่าทุกคนที่เกิดมาย่อมมีเกียรติหรือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ดังนั้น เกียรติจึงแตกต่างจากความรู้สึกทางเกียรติซึ่งอาจจะสูงต่ำได้ เช่น คนทั่วไปอาจเข้าใจว่า ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่สูง มีเกียรติมากกว่าผู้มีตำแหน่งหน้าที่ต่ำกว่า แต่ในทางกฎหมายถือว่า แม้มนุษย์จะมีความแตกต่างในทางสังคม แต่มนุษย์ทุกคนก็มีเกียรติเท่ากัน การมองว่าเกียรติของบุคคลไม่เท่ากันนั้น ความจริงแล้วเป็นเรื่องของ “ความรู้สึกต่อเกียรติ” หาใช่เกียรติไม่ เกียรติจึงเป็นคุณค่าที่ประกอบอยู่ในความยอมรับนับถือที่มนุษย์มีอยู่เกี่ยวเนื่องกับความสมบูรณ์ทางจริยธรรมของเขา เกียรติจึงเป็นข้อเรียกร้องอันสืบเนื่องมาจากศักดิ์ศรีส่วนบุคคล และเป็นข้อเรียกร้องให้ผู้อื่นต้องให้ความเคารพ มนุษย์ทุกคนถือว่ามีความเกียรติโดยสมบูรณ์ตราบเท่าที่ยังไม่ถูกลบล้าง การลบล้างทำให้ค่าที่ยอมรับนับถือลดน้อยถอยไป เหตุนี้เกียรติจึงอาจลดลงได้ แต่ไม่อาจขยายเพิ่มได้ เกียรตินี้เป็นส่วนหนึ่งหรือรูปการณ์อันหนึ่งของเกียรติภูมิของมนุษย์ชาติ ที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่เนื่องจากความเป็นมนุษย์ (คณิต ฌ นคร, 2549, น. 188) ดังนั้นกฎหมายจึงให้ความคุ้มครองการละเมิดต่อเกียรติของผู้อื่น โดยการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท

2.2 ลักษณะการกระทำความผิดต่อเกียรติ

ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มีแนวคิดสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เนื่องจากหากปล่อยให้พลเมืองแห่งรัฐกล่าวใส่ความซึ่งกันและกัน จะ

ทำให้เกิดการแก้แค้นตอบโต้ อันจะนำไปสู่ความเป็นอยู่อย่างไม่สงบในสังคม กฎหมายจึงมุ่งให้ความคุ้มครองกับประโยชน์ของสาธารณะมากกว่าส่วนบุคคล (อานวย เจียวข้า, 2532, น. 51) อย่างไรก็ตามก็ดี ความผิดฐานหมิ่นประมาทก็ยังมีความคาบเกี่ยวกับเรื่องส่วนบุคคลอีกมาก ดังที่กฎหมายระบุไว้ในมาตรา 333 ว่า ความผิดฐานหมิ่นประมาทนี้ เป็นความผิดอันยอมความกันได้ ดังนั้น แม้กฎหมายจะมุ่งให้ความคุ้มครองต่อสาธารณะเป็นสำคัญ แต่ก็ยังให้ความคุ้มครองในฐานะเป็นสิทธิของบุคคลอีกด้วย

บทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท จะอยู่ในหมวด 3 ของประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในหมวดนี้ 8 มาตรา ได้แก่มาตรา 326-333 แต่มาตราที่ถือว่าเป็นแม่บทของการพิจารณาเรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาทนี้ได้แก่มาตรา 326 ดังนี้

มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะ使人ผู้นั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ดี การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทในบางกรณี แม้จะมีองค์ประกอบครบตาม มาตรา 326 แต่กฎหมายก็อาจให้ความคุ้มครองผู้หมิ่นประมาท โดยอาจแบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

ก. กำหนดให้เป็นอำนาจของผู้กระทำที่สามารถกระทำได้ แม้จะเข้าข่ายตามมาตรา 326 ก็ไม่ถือว่ามีความผิด ลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 329 และ 331 ดังมีบทบัญญัติในแต่ละ มาตรา ดังนี้

มาตรา 329 ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติกรตามหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำว่า “เจตนาโดยสุจริต” ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยความหมายของคำว่า “โดยสุจริต” ว่า หมายถึง การปราศจากเจตนาชั่วร้ายมุ่งร้ายหรือไม่ระมัดระวังผลร้ายที่จะเกิดแก่บุคคลอื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 770/2526) ในข้อนี้ ความสุจริตเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ได้รับความคุ้มครองหรือไม่ ถ้าผู้ใดแสดงความคิดเห็นกระทำไปโดยสุจริต กล่าวคือกระทำไปโดยเชื่อว่าเป็นความจริง แม้จะเป็นการเข้าใจผิด แต่ก็เชื่อว่าเป็นความจริงเป็นดังที่ตนเข้าใจแล้วก็ได้ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา นี้ (สมพร พรหมพิตราร, 2537, น. 91-92)

มาตรา 331 คู่ความหรือทนายความของคู่ความซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใน กระบวนพิจารณาคดีในศาลเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

ข. ไม่กำหนดให้เป็นอำนาจของผู้กระทำ แต่กำหนดเหตุให้ไม่ต้องรับโทษ กล่าวคือยังมีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 330 มีบทบัญญัติดังนี้

มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่า

หมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

เมื่อผู้ใส่ความถูกพิจารณาว่ามีความผิดตามมาตรา 326 และไม่ได้รับความคุ้มครองจากทั้งมาตรา 329 มาตรา 330 และมาตรา 331 ผู้ใส่ความนั้นจะต้องรับโทษ ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดบทลงโทษไว้ 2 กรณีด้วยกัน ได้แก่

1. กรณีการใส่ความเป็นไปด้วยวิธีทั่วไป ได้แก่การหมิ่นประมาทโดยการพูด หรือวิธีการอย่างอื่น โดยที่มีบุคคลที่สามซึ่งรับทราบถึงข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทนั้นไม่มากนัก บทกำหนดโทษจะเป็นไปตามมาตรา 326 ได้แก่ ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. กรณีการใส่ความด้วยการโฆษณาเผยแพร่ ได้แก่ การใส่ความผ่านสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ๆ อันเป็นการกระจายข้อความนั้นออกไปแล้วทำให้มีบุคคลที่สามารถรับรู้จำนวนมาก กฎหมายกำหนดโทษสำหรับความผิดลักษณะนี้ไว้ในมาตรา 328 โดยกำหนดให้ได้รับโทษหนักขึ้น กล่าวคือต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

นอกจากโทษจำคุกและ/หรือปรับ อันเป็นโทษอาญา ซึ่งมีอย่างสูงสุดไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาทแล้ว หากผู้เสียหายเห็นว่ายังไม่พอบรรเทาความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติยศของตน อันเกิดจากการถูกใส่ความในคดีนั้น ก็อาจขอให้ศาลพิจารณาใช้มาตรา 332 ตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้จำเลยในคดีนั้นเยียวยาความเสียหายอันเกิดขึ้นกับโจทก์ กล่าวคือในคดีหมิ่นประมาทซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ศาลอาจสั่งให้จำเลยกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างต่อไปนี้ก็ได้ คือ

ก. ให้ยึดและทำลายวัตถุหรือส่วนของวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท

ข. ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับหรือหลายฉบับ ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

2.3 กรณีศึกษาการกระทำความผิดต่อเกียรติของผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา

นรินทร์ นำเจริญ (2549, 2559) ได้ศึกษาวิจัย 2 เรื่อง ได้แก่ “การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2520-2547” และ “การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2548-2557” งานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ว่าในระหว่าง พ.ศ.2520-2547 และ พ.ศ.2548-2557 มีการฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาทที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนถึงศาลฎีกากี่จำนวนกี่เรื่อง มีผู้ใดบ้างที่เกี่ยวข้อง ข้อความลักษณะเช่นใดที่ถือว่าเข้าข่ายความผิดฐานหมิ่นประมาทและศาลให้เหตุผลอย่างไรในการพิพากษายกฟ้อง เมื่อสังเคราะห์ภาพรวมของงานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง สามารถสรุปได้ดังนี้

2.3.1 คดีหมิ่นประมาทที่ฎีกาไปยังศาลฎีการะหว่าง พ.ศ.2520 - 2557

ก.จำนวนคดีหมิ่นประมาท จากการศึกษาพบว่ามีความที่ฎีกาไปยังศาลฎีกาในความ

ผิวด้านหมิ่นประมาท ระหว่างปี พ.ศ.2520-2557 จำนวน 143 คดี เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน จำนวน 64 คดี คิดเป็นร้อยละ 44.76ของคดีทั้งหมดที่ฎีกาไปยังศาลฎีกา

ข. สถานะของ ฝ่ายโจทก์ จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาทที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนนั้น พบว่าผู้ที่เป็นโจทก์ฟ้องร้องส่วนใหญ่คือข้าราชการประจำ นักการเมือง และทหาร/ตำรวจ ร้อยละเอ็ดดั่งแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสถานะของโจทก์ในคดีหมิ่นประมาท

ผู้เกี่ยวข้องกับคดี	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการประจำ	16	25.00
นักการเมือง	11	17.19
ทหารตำรวจ	11	17.19
ชาวบ้าน/ประชาชนทั่วไป	8	12.50
สื่อมวลชน	7	10.94
บริษัทธุรกิจเอกชน	5	7.81
พระภิกษุ	3	4.69
อุปทูต	1	1.56
ดารานักแสดง	1	1.56
ไม่ระบุ	1	1.56

สิ่งที่น่าสังเกตจากตารางที่ 1 คือ มีบางกรณีที่สื่อมวลชนเป็นโจทก์ในการฟ้องร้อง ซึ่ง การฟ้องร้องดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่เป็นการฟ้องร้องกันเองระหว่างสื่อมวลชนกับสื่อมวลชน นอกจากนี้ ยังมีบางกรณีที่สื่อมวลชนเป็นโจทก์ ฟ้องร้องนักการเมืองให้เป็นจำเลย ชื่อน่าสังเกตอีกประการ หนึ่งคือ พระภิกษุ ซึ่งตามความเข้าใจของคนในสังคมโดยทั่วไป น่าจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีความ น้อยที่สุด ก็ปรากฏว่าเป็นโจทก์ฟ้องร้องสื่อมวลชนในกรณีการหมิ่นประมาทด้วยเช่นกัน

2.3.2 คดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

ก.เปรียบเทียบคำวินิจฉัยของทั้ง 3 ศาลในคดีที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาทซึ่งเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ที่มีการฎีกาไปยังศาลฎีกา พ.ศ. 2520-2557 จำนวน 64 คดีนั้น พบว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่ามีความผิด จำนวน 35 คดี คิดเป็น ร้อยละ 54.69 ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่ามีความผิด จำนวน 21 คดี คิดเป็นร้อยละ 32.81 และศาล ฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดจำนวน 24 คดี คิดเป็นร้อยละ 37.50 (มี 1 คดี คือ ฎีกาเลขที่

7028/2551 ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิด แต่ในระหว่างการดำเนินคดีในชั้นศาลอุทธรณ์ โจทย์ขอถอนฟ้องในส่วนของความผิดฐานหมิ่นประมาท)

ข. ลักษณะการใส่ความในคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท
จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาทที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ระหว่าง พ.ศ.2520-2557 ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทจำนวน 24 คดีนั้น พบว่าลักษณะการใส่ความที่พบมากที่สุดได้แก่ การใส่ความว่าบุคคลใดไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงานของเขา ร้อยละ 29.17 ใส่ความว่าบุคคลใดทุจริตในหน้าที่การงานร้อยละ 20.83 ใส่ความว่าบุคคลใดกระทำความผิดอาญาร้อยละ 20.83 ใส่ความว่าบุคคลใดมีฐานะการเงินไม่น่าเชื่อถือร้อยละ 12.50 ใส่ความว่าบุคคลใดประพฤติเสื่อมเสียทางเพศร้อยละ 8.33 ใส่ความว่าบุคคลใดประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสถานะทางสังคมของเขาร้อยละ 8.33 และใส่ความว่าผู้อื่นมีก้าพิตที่ต่ำต้อยน่ารังเกียจเหยียดหยาม ร้อยละ 4.17 อย่างไรก็ตาม มี 2 คดีที่ในคำสรุปฎีกาไม่ได้ให้รายละเอียดว่าเป็นการใส่ความด้วยเรื่องอะไร ทั้งนี้สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ลักษณะการใส่ความในคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

ที่	ลักษณะการใส่ความ	จำนวนคดี	ร้อยละ
1	ใส่ความว่าบุคคลใดไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงานของเขา	7	29.17
2	ใส่ความว่าบุคคลใดทุจริตในหน้าที่การงาน	5	20.83
3	ใส่ความว่าบุคคลใดกระทำความผิดอาญา	5	20.83
4	ใส่ความว่าบุคคลใดมีฐานะการเงินไม่น่าเชื่อถือ	3	12.50
5	ใส่ความว่าบุคคลใดประพฤติเสื่อมเสียทางเพศ	2	8.33
6	ใส่ความว่าบุคคลใดประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสถานะทางสังคมของเขา	2	8.33
7	ใส่ความว่าบุคคลใดมีก้าพิตที่ต่ำต้อยน่ารังเกียจเหยียดหยาม	1	4.17
8	ขาดรายละเอียด	2	8.33

2.3.3 คดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

ก. เปรียบเทียบคำพิพากษาของทั้ง 3 ศาลในคดีที่ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้อง

จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาทซึ่งเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ที่มีฎีกาไปถึงศาลฎีกา พ.ศ.2520-2557 จำนวน 64 คดีนั้น พบว่ามีคดีความที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยให้ยกฟ้อง จำนวน 29 คดี คิดเป็นร้อยละ 45.31 ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยให้ยกฟ้อง จำนวน 42 คดี คิดเป็นร้อยละ 65.63 และศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำนวน 39 คดี คิดเป็นร้อยละ 60.94 (มี 1 คดี คือ ฎีกาเลขที่ 7028/2551 ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิด แต่ในระหว่างการดำเนินคดีในชั้นศาลอุทธรณ์ โจทย์ขอถอนฟ้องในส่วนของความผิดฐานหมิ่นประมาท)

ข. เหตุที่ศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลย

จากการศึกษาพบว่าเหตุผลที่ศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลยที่สำคัญที่สุด ได้แก่การพิจารณาว่าจำเลยมีเจตนาอันสุจริตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 329 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มีคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยยกฟ้องตามมาตรา 13 คดี คิดเป็นร้อยละ 33.33 หรือประมาณหนึ่งในสามของคดีทั้งหมดที่ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้องเหตุผลที่ศาลวินิจฉัยยกฟ้องจำเลยรองลงมา ได้แก่ คดีดังกล่าวขาดองค์ประกอบสำคัญตามมาตรา 326 จำนวน 6 คดี คิดเป็นร้อยละ 15.38 คำฟ้องไม่สมบูรณ์ จำนวน 5 คดี คิดเป็นร้อยละ 12.82 คดีเคยถูกฟ้องและศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จำนวน 2 คดี คิดเป็นร้อยละ 5.13 และความเสียหายไม่ได้เกิดจากจำเลย จำนวน 2 คดี คิดเป็นร้อยละ 5.13 ส่วนสาเหตุอื่น ๆ ที่ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลย ได้แก่ โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหายจึงไม่มีอำนาจฟ้อง, ข้อความตามฟ้องเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ตามมาตรา 331 และคดีหมดอายุความ ทั้ง 3 กรณีนี้ ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลยเหตุผล 1 คดีเท่ากัน

3. การคุ้มครองต่อ “เกียรติคุณ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความผิดฐานละเมิดต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ และทางเจริญของผู้อื่น

3.1 ความหมายของ “เกียรติคุณ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การคุ้มครองต่อเกียรติของมนุษย์ นอกจากจะปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาดังที่กล่าวในหัวข้อที่ผ่านมาแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้กำหนดการคุ้มครองไว้อีกลักษณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเรื่องเกียรติตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองการละเมิดต่อชื่อเสียงเกียรติคุณ หรือทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของบุคคลอื่น บางครั้งเรียกความผิดลักษณะนี้ว่า “การหมิ่นประมาททางแพ่ง” ข้อแตกต่างสำคัญระหว่างการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาและการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือ ในทางกฎหมายอาญา จะมุ่งคุ้มครอง “เกียรติ” (Honor) ของมนุษย์แต่ในขณะที่ทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะมุ่งคุ้มครอง “เกียรติคุณ” (Credit) ของมนุษย์เป็นสำคัญ

ข้อแตกต่างสำคัญระหว่าง “เกียรติ” และ “เกียรติคุณ” คือ เกียรติ (Honor) จะเป็นเรื่องของคุณค่าของมนุษย์ ซึ่งถือว่ามนุษย์ทุกคนมีอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เกี่ยวกับชนชั้นหรือฐานะทางสังคม ในขณะที่เกียรติคุณ (Credit) จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อถือที่สังคมมีต่อบุคคล เกียรติคุณหรือความน่าเชื่อถือของแต่ละบุคคลจึงไม่เท่ากันในสังคม เช่น ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ย่อมมีเกียรติคุณสูงกว่าผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ต่ำกว่า เป็นต้น การทำให้เสื่อมเสียเกียรติคุณ จึงเป็นเรื่องทำให้เขาเสียความน่าเชื่อถือและเกิดผลเสียหายในทางทรัพย์สิน (อานวย เขียวขำ, 2532, น. 74-75) การละเมิดเกียรติคุณจึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นผู้มีเกียรติคุณจึงสามารถเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล จะต่างกับความผิดฐานหมิ่นประมาทที่ผู้ทรงเกียรติจะหมายถึงเฉพาะมนุษย์เท่านั้น (คณิต ณ นคร, 2537, น.186)

3.2 ลักษณะการกระทำความผิดต่อเกียรติคุณของผู้อื่น

นิติสมบัติของมาตรา 423 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือการมุ่งคุ้มครองชื่อเสียงเกียรติคุณทางทำมาหาได้หรือทางเจริญ (อานวย เขียวขำ, 2533, น.1) ทั้งนี้ เกียรติคุณจะเป็น

เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อถือที่สังคมมีต่อบุคคล การที่สังคมจะมีความเชื่อถือต่อบุคคลก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้สร้างสมคุณงามความดีจนเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ การทำลายเกียรติคุณของผู้อื่นจึงถือเป็นการกระทำความผิด ดังคำวินิจฉัยของศาลฎีกาดังนี้ “...กว่าที่โจทก์จะเป็นบุคคลผู้มีชื่อเสียงและเกียรติคุณเป็นที่รู้จักและยอมรับแก่บุคคลทั่วไปได้ โจทก์ต้องสร้างคุณงามความดีเป็นเวลานาน การที่จำเลยไขข่าวแพร่หลายใส่ความโจทก์ในหนังสือพิมพ์รายวันดังที่กล่าวแล้ว ย่อมทำให้ผู้ที่รู้จักโจทก์และได้อ่านข่าวดังกล่าวคิดว่าโจทก์มีความประพฤติไปในทางไม่ดี กระทำผิดศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ครอบครัวยุของโจทก์เกิดความร้าวฉาน ก่อให้เกิดความเกลียดชังและดูหมิ่นโจทก์ ผู้ได้บังคับบัญชาทราบข่าวนี้แล้วย่อมขาดความเคารพเชื่อถือ เป็นผลเสียต่อหน้าที่การงานและความเจริญก้าวหน้ากับทำให้เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงและเกียรติคุณที่เคยมีอยู่ จึงเห็นได้ว่าโจทก์ย่อมได้รับความเสียหาย...” (คำพิพากษาฎีกาที่ 3805/2537)

บทบัญญัติตามมาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีดังนี้

มาตรา 423 ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะได้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริงหากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมิทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้น หากทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่

สำหรับการวิเคราะห์ความหมายของถ้อยคำตามมาตรา 423 นั้น พรศิริ ทวดสิญจน์ (2554) วิจัยเรื่อง “ปัญหากฎหมายของมาตรา 423 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” ได้วิเคราะห์ความหมายของถ้อยคำในมาตรา 423 ตามคำอธิบายของนักกฎหมายและแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา สรุปได้ดังนี้ (1) “ผู้ใด” หมายถึงบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล (2) “กล่าวหรือไขข่าว” หมายถึงการพูดหรือการนำไปพูดต่อ (3) “แพร่หลาย” หมายถึงการทำให้บุคคลภายนอกหรือบุคคลที่ 3 ได้รับรู้ (4) “ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง” หมายถึงข้อความเท็จ (5) “เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของบุคคลอื่น” หมายถึง ข้อความที่ทำให้คุณงามความดีของบุคคลที่สะสมมาดค่าลง ซึ่งสามารถส่งผลกระทบกับการประกอบอาชีพและความเจริญก้าวหน้า

สำหรับแนวทางที่ใช้ในการพิจารณาว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ อำนวย เขียวขำ (2532) วิจัยเรื่อง “หมิ่นประมาททางแพ่ง: ศึกษาเฉพาะเหตุที่ทำให้ไม่ต้องรับผิด” เสนอแนวทางในการตีความของมาตรา 423 ว่าการพิจารณาว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน โดยองค์ประกอบภายนอกจะพิจารณาว่าการกล่าวหรือไขข่าวนั้นอาจเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญโดยประการอื่นหรือไม่ ทั้งนี้จำเป็นต้องเกิดความเสียหายแล้ว เพียงแต่ “อาจ” เกิดความเสียหายจำเลยก็ต้องรับผิด และข้อความที่การกล่าวหรือไขข่าวนั้นจะต้องเป็นเรื่องเท็จเท่านั้นจึงจะเข้าข่ายความผิด หากกล่าวหรือไขข่าวความจริงจะไม่ถือว่าเข้าข่ายความผิดตามมาตรา 423 นอกจากนี้ การ

กระทำดังกล่าวจำเป็นต้องไม่มีอำนาจกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ส่วนองค์ประกอบภายใน นอกจากพิจารณาผู้กระทำว่าทำโดยรู้สำนึกในการกระทำของตนหรือไม่แล้ว จะต้องพิจารณาว่า จำเลยควรรู้ว่าเป็นเรื่องไม่จริงด้วย อันเป็นการพิจารณาความประมาทเลินเล่อของจำเลยนั่นเอง ซึ่งจุดมุ่งหมายของมาตรา 423 ก็คือป้องกันการกระทำที่อาจทำให้ผู้อื่นเสียหาย กล่าวคือ แม้ไม่รู้ว่า การกระทำของตนจะทำให้ผู้อื่นเสียหาย แต่ถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยประมาทและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดก็ต้องรับผิดชอบ

3.3 กรณีศึกษาการกระทำความผิดต่อเกียรติคุณของผู้อื่น

นรินทร์ นาเจริญ (2559ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาททางแพ่ง ที่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชนเป็นจำเลย: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2468-2557” งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ว่าในระหว่าง พ.ศ.2468-2557 มีการฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาททางแพ่ง ตามมาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชนเป็นจำเลยและมีการฎีกาไปถึงศาลฎีกากี่จำนวนคดี มีผู้ใดบ้างที่เกี่ยวข้อง ข้อความลักษณะเช่นใดที่ถือว่าเข้าข่ายความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง และศาลฎีกาวินิจฉัยตามกรอบของกฎหมายอย่างไรในการยกฟ้องจำเลย มีผลการวิจัยดังนี้

3.3.1 คดีการหมิ่นประมาททางแพ่งที่ฎีกาไปยังศาลฎีการะหว่าง พ.ศ.2468-2557

ก.จำนวนคดี จากการศึกษาพบว่าคดีความที่ฎีกาไปยังศาลฎีกาในคดีหมิ่นประมาททางแพ่ง ระหว่างปี พ.ศ.2468-2557 จำนวน 63 คดี เป็นคดีที่ผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลยจำนวน 19 คดี คิดเป็นร้อยละ 30.16 ของคดีทั้งหมดที่ฎีกาไปยังศาลฎีกา กล่าวคือคดีความที่ฎีกาไปยังศาลฎีกาประมาณหนึ่งในสามเป็นคดีที่ผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลยสิ่งที่น่าสังเกตคือสื่อมวลชนที่ถูกฟ้องร้องในคดีหมิ่นประมาททางแพ่งเกือบทั้งหมดเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาย้อนหลัง คือระหว่างปี พ.ศ. 2468-2557 ซึ่งระยะเวลาที่ศึกษาเกือบทั้งหมดเป็นการฟ้องร้องกันก่อนการปฏิรูปสื่อมวลชนตามมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์ยังคงเป็นหน่วยงานของรัฐทั้งหมด เนื้อหาการนำเสนอข่าวสารของสื่อทั้ง 2 ประเภท จึงถูกควบคุมอย่างเข้มงวดจากฝ่ายการเมืองมาตั้งแต่ต้นอยู่แล้ว เมื่อโจทก์ส่วนใหญ่เป็นนักการเมือง โอกาสในการนำเสนอข่าวสารของสื่อทั้ง 2 ประเภทแล้วถูกฟ้องร้องจึงมีน้อย ส่วนสื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่ดำเนินการโดยเอกชนมาตั้งแต่เริ่มดำเนินการในประเทศไทย การนำเสนอข่าวสารจึงไม่ถูกควบคุมโดยฝ่ายการเมืองอย่างเข้มงวดเท่า โอกาสการถูกฟ้องร้องจึงมีสูงกว่ามาก

ข.สถานะของฝ่ายโจทก์ จากการศึกษาพบว่าจำนวนคดีที่ผู้เป็นโจทก์มีสถานะเป็นนักการเมืองมีจำนวนมากที่สุด คือ 9 คดี คิดเป็นร้อยละ 47.37 หรือประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนคดีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นจำเลยทั้ง 19 คดีสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประโยชน์ของสาธารณะ มีโอกาสถูกนำเสนอเป็นข่าวอยู่เสมอทั้งในคดีดีและไม่ดี นอกจากนี้ คนเหล่านี้ยังเป็นผู้ที่มีความรู้และความกระตือรือร้นในการปกป้องสิทธิตามกฎหมายของตน ตลอดจนการหาเสียงเลือกตั้งก็ต้องอาศัยชื่อเสียงที่ดี เมื่อสื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสาร

ที่อาจทำให้ได้รับผลกระทบก็จะปกป้องสิทธิของตนเองอย่างถึงที่สุด ในขณะที่พลเมืองอื่น ๆ นอกจากจะมีโอกาสเป็นขำน้อยกว่าแล้ว ยังมีผลประโยชน์ต่อชื่อเสียงตลอดจนมีความรู้หรือความกระตือรือร้นในการปกป้องสิทธิตามกฎหมายของตนไม่มากเท่า จึงทำให้การฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายโดยคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ฎีกาไปถึงศาลฎีกามีจำนวนน้อยกว่ามาก

ตาราง 3 แสดงสถานะของโจทก์ในคดีหมิ่นประมาททางแพ่ง

สถานะของโจทก์	จำนวน (คดี)	ร้อยละ
นักการเมือง	9	47.37
ข้าราชการปกครอง	2	10.53
บุคคลที่มีชื่อเสียงด้านศิลปะและบันเทิง	2	10.53
ผู้ประกอบการวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน	2	10.53
ผู้ประกอบการด้านสุขภาพและยา	2	10.53
ผู้ประกอบการเอกชนในท้องถิ่น	1	5.26
ผู้ประกอบการสหกรณ์	1	5.26

3.3.2 คดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง

ก.เปรียบเทียบคำวินิจฉัยของทั้ง 3 ศาลในคดีที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่งจากการศึกษาคดีหมิ่นประมาททางแพ่งซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลย และมีการฎีกาไปยังศาลฎีกา พ.ศ.2468 - 2557 จำนวน 19 คดีนั้น พบว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิด จำนวน 16 คดี คิดเป็นร้อยละ 84.21 ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิดจำนวน 12 คดี คิดเป็นร้อยละ 63.16 และศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิดจำนวน 13 คดี คิดเป็นร้อยละ 68.42

ข.ลักษณะการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายในคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิด

จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาททางแพ่งที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลยระหว่าง พ.ศ.2468 - 2557 ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิด จำนวน 13 คดี พบว่าการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายข้อความอันฝ่าฝืนความจริงในประเด็นที่ว่าบุคคลใดกระทำความผิดทางอาญามีจำนวนมากที่สุด จำนวน 6 คดี คิดเป็นร้อยละ 46.15 รองลงมาคือการกล่าวหรือไขข่าวว่าบุคคลใดประพฤติตนไม่เหมาะสม เป็นที่รังเกียจของสังคม จำนวน 3 คดี คิดเป็นร้อยละ 23.08 แสดงดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ลักษณะการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายใส่ความในคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิด

ที่	ลักษณะการใส่ความ	จำนวนคดี	ร้อยละ
1.	บุคคลใดกระทำความผิดทางอาญา	6	46.15
2.	บุคคลใดประพฤติตนไม่เหมาะสม เป็นที่รังเกียจของสังคม	3	23.08
3.	บุคคลใดทุจริตในการประกอบอาชีพ	2	15.38
4.	บุคคลใดทำงานโดยขาดประสิทธิภาพ	1	7.69
5.	บุคคลใดมีเรื่องส่วนตัวที่น่าอับอาย	1	7.69
	รวม	13	100.00

3.3.3 คดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง

ก.เปรียบเทียบคำพิพากษาของทั้ง 3 ศาลในคดีที่ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้อง

จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาททางแพ่งซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลย และมีการฎีกาไปยังศาลฎีกา พ.ศ.2468 - 2557 จำนวน 19 คดีนั้น พบว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยให้ยกฟ้อง จำนวน 3 คดี คิดเป็นร้อยละ 15.79 ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยให้ยกฟ้อง จำนวน 7 คดี คิดเป็นร้อยละ 36.84 และศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำนวน 6 คดี คิดเป็นร้อยละ 31.58

ข.เหตุที่ศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลย

จากการศึกษาคดีที่ศาลฎีกาพิพากษาให้ยกฟ้องทั้ง 6 คดี พบว่ามีเหตุผลร่วมที่สำคัญ 2 ประการซึ่งถูกนำมาใช้ประกอบการวินิจฉัยของศาล ได้แก่ การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายนั้นเป็นความจริงหรือไม่ เนื่องจากหากโจทก์กระทำความผิดดังกล่าวจริง ชื่อเสียงเกียรติคุณของโจทก์ย่อมเสียหายไปจากการกระทำตัวของโจทก์เอง หากเกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวสารของสื่อไม่ ตัวอย่างเช่น ฎีกาเลขที่ 7055/2539 จำเลยกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายในหนังสือพิมพ์โดยเรียกโจทก์ว่า “เจ้าตำรับผลิตยามัจจุราษถามหา” โดยนำเสนอในเนื้อหาว่าโจทก์ออกยาสูตรใหม่โดยใช้สารพิษโมลิบและคาเฟอีนเป็นส่วนประกอบซึ่งจะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค คดีนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าคาเฟอีนเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายไม่อาจจะผสมอยู่ในตำรับยาใด ก็ไม่สมควรที่จะปล่อยให้ประชาชนซื้อหารับประทานเองตามใจชอบ การที่จำเลยลงพิมพ์ข้อความด้วยว่า เจ้าตำรับผลิตยามัจจุราษถามหาก็คือ เจ้าตำรับยาพิษยามก๊ตตี แต่เมื่ออ่านข้อความทั้งหมดแล้ว คงมีความหมายแต่เพียงว่ายาดังกล่าวเป็นยาอันตรายต่อร่างกายและอาจถึงแก่ชีวิตได้ หากใช้มีความหมายว่ารับประทานแล้วจะเกิดผลให้ต้องตายในทันทีไม่แต่เป็นการสื่อความหมายให้ประชาชนทราบว่ามีความเสี่ยงต่อยาอันตรายที่อาจได้รับจากการบริโภคยาสองชนิดดังกล่าวที่มีส่วนผสมของคาเฟอีนอยู่ด้วยเท่านั้นข้อความที่จำเลยลงพิมพ์ไปนั้นไม่เป็นข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริง จึงไม่เป็นการละเมิดต่อโจทก์

นอกจากการพิจารณาว่าข้อความดังกล่าวนั้นฝ่าฝืนต่อความจริงหรือไม่แล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่ศาลมักหยิบยกมาวินิจฉัยควบคู่ด้วยเสมอคือผู้กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายนั้นมิเจตนาสุจริตหรือไม่ เช่น ฎีกาเลขที่ 6245/2537 หนังสือพิมพ์ดาวสยามได้ลงพิมพ์ข้อความว่าโจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดพรรครวมไทยตี๋มสุรจันเกือบครองสติไม่อยู่ ใช้ฝ่ามือตบหน้านายขวลิต รุ่งแสง วุฒิสมาชิก 3 มาดในข้อหาฐานใช้ปากไม่สบอารมณ์ในการประชุมวุฒิสภา โดยนายขวลิตพุดจาประหนึ่งว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นไม่มีความรู้ความสามารถอะไร อย่างตึกก็แค่หมาน้อยเห่าเครื่องบิน กรณีนี้จากการสอบหาความจริงศาลเห็นว่ามิเหตุอันควรเชื่อได้ว่าโจทก์ตบหน้านายขวลิตจริง พฤติการณ์ของโจทก์ดังกล่าวได้กระทำในเขตพระราชฐาน และโจทก์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถือได้ว่าเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยไม่น่าจะก่อเหตุเช่นนั้นขึ้น การที่จำเลยที่ 3 เขียนข้อความลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ดาวสยามนั้น เห็นว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต ดิชมด้วยความเป็นธรรม อันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำได้ จึงไม่เป็นการละเมิดต่อโจทก์

4. สรุป

ในทุกสังคมจะมี “ปทัสถาน”(Norm) หรือระบบคุณค่าบางอย่างที่เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม ระบบคุณค่าดังกล่าวเป็นอุดมคติหรือคุณธรรมทางสังคมซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า แต่เป็นภาพในทางความคิดหรือเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม ระบบกฎหมายที่ดำรงอยู่ในทุกสังคม จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครองระบบคุณค่าดังกล่าว ดังนั้นสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองจึงไม่ใช่วัตถุหรือตัวบุคคลหรือสิ่งที่มีรูปร่างมีตัวตน แต่เป็นสภาวะในทางความคิด เช่น ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น สิ่งที่ถูกกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองไม่ใช่ตัวบุคคล แต่เป็น “ชีวิตมนุษย์” ในความผิดฐานทำให้ง่แก่ลูก สิ่งที่ถูกกฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง คือ “ชีวิตในครรภ์มารดา” และในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย สิ่งที่ถูกกฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง คือ “ความปลอดภัยของร่างกาย” ซึ่งเราเรียกหลักดังกล่าวนี้ว่า “คุณธรรมทางกฎหมาย” (Rechtsgut) (คณิต ณ นคร, 2549, น. 120)

คุณธรรมทางกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล (Individualrechtsgut) เช่น เกียรติ ชีวิต ปลอดภัยของร่างกาย และกรรมสิทธิ์ อีกประเภทหนึ่งคือ คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวม (Universalrechtsgut) เช่น ปลอดภัยในการจราจร ความมั่นคงเชื่อถือของระบบแลกเปลี่ยน (เงินตรา) และเอกภาพของดินแดน (คณิต ณ นคร, 2547, น. 118) การให้ความคุ้มครองต่อเกียรติ (Honor) และเกียรติคุณ (Credit) ของมนุษย์ เป็นระบบหนึ่งของคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล มีพื้นฐานความคิดที่ว่าทุกคนมีสิทธิ มีเกียรติ ต้องการการยอมรับนับถือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ หรือเรื่องของการสั่งสมคุณงามความดีเพื่อความน่าเชื่อถือในการประกอบอาชีพการละเมิดต่อสิ่งเหล่านี้เป็นการทำลายคุณค่าหรือความหมายแห่งการดำรงอยู่หรือความไว้วางใจของสังคมต่อคนผู้นั้น อันอาจทำให้คนผู้นั้นไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติ และยังสามารถนำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคม เนื่องจากผู้ที่ถูกทำลายเกียรติอาจใช้กำลังตอบโต้ ซึ่งจะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งและความแตกแยก

ในสังคมในที่สุด การมุ่งให้ความคุ้มครองต่อเกียรติจึงนอกจากจะเป็นการคุ้มครองการได้รับการยอมรับของบุคคลผู้นั้น ยังรวมไปถึงการมุ่งให้ความคุ้มครองคุณค่าแห่งการดำรงอยู่อย่างสงบสุขของคนในสังคมไปด้วยในขณะเดียวกัน

สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งที่ถูกคาดหวังถึงการแสดงบทบาทหน้าที่ในการจรรโลงรักษาความสงบสุขในสังคมเอาไว้ เช่น ทฤษฎีของ Lasswell และ Wright รวมถึงทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสื่อมวลชน (Theory of Media Structure and Function) ซึ่งคาดหวังว่าสื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อเชื่อมโยงประสานระบบย่อยในสังคมให้มีความเกี่ยวพันติดต่อกันอย่างมีเสถียรภาพ (Stability) และสมดุล (Equilibrium)

อย่างไรก็ดี การทำงานจริงของสื่อ ในแต่ละวันสื่อต้องรับมือกับข้อมูลข่าวสารจำนวนมากมหาศาลและซับซ้อน ประกอบกับการต้องนำเสนอข่าวสารอย่างเร่งรีบเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ ทำให้บ่อยครั้งที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารผิดพลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสนใจต่อประเด็นการนำเสนอข่าวของสื่อส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของความขัดแย้ง ดังที่ได้กล่าวมาในบทความนี้ว่าคดียี่ห้อสื่อมวลชนถูกศาลวินิจฉัยว่ามีความผิดก็มีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องอยู่กับการกล่าวหาว่าผู้อื่นทุจริตขาดประสิทธิภาพในการทำงานตลอดจนมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น หากการนำเสนอมีความผิดพลาด ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติและเกียรติคุณของผู้ตกเป็นข่าว แต่ถึงอย่างนั้นเมื่อพิจารณาในกรอบของกฎหมาย ก็ไม่ได้หมายความว่าเมื่อสื่อนำเสนอข่าวสารอันทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหายแล้ว จะถือว่าสื่อมวลชนกระทำความผิดในทุกกรณี จากการศึกษาพบว่า นอกจากศาลจะให้ความสำคัญต่อเกียรติหรือเกียรติคุณของผู้อื่นแล้ว ศาลจะให้ความสำคัญต่อเจตนาของสื่อมวลชนอีกด้วย กล่าวคือ แม้การนำเสนอข้อมูลข่าวสารอาจมีข้อผิดพลาดและทำให้ผู้อื่นเสียหาย แต่หากนำเสนอด้วยเจตนาสุจริต หรือพิสูจน์ได้ว่าสื่อมีความพยายามอย่างยิ่งแล้วที่จะเสนอความจริงด้วยเจตนาที่สุจริต ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องสุดวิสัย สื่อจะได้รับการคุ้มครองในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากการคุ้มครองต่อเกียรติและเกียรติคุณของผู้อื่นตามกฎหมายไม่ได้มีเป้าหมายสำคัญเพียงการมุ่งคุ้มครองเฉพาะปัจเจกเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการมุ่งรักษาคุณธรรมทางกฎหมายหรือคุณค่าอันเป็นอุดมคติทางสังคมเพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หากการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารของสื่อทำลายเกียรติหรือเกียรติคุณของผู้อื่นโดยขาดเจตนาอันสุจริตหรือไม่เกิดผลอันสมควรสื่อย่อมถูกลงโทษ แต่หากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อเป็นไปด้วยความสุจริตใจที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม หรือนำเสนอสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม สื่อมวลชนย่อมได้รับความคุ้มครอง

ซีเซโร (Cicero, 106–43B.C.) นักปรัชญาชาวโรมันเคยกล่าวไว้ว่า “กฎหมายที่แท้จริงคือเหตุผลที่ถูกต้อง” (True law is right reason) และเหตุผลที่ถูกต้องตามความหมายของเขาก็คือเหตุผลตามธรรมชาติที่บ่งบอกกับเราว่าอะไรคือสิ่งที่ผิดหรือสิ่งที่ถูก (ปริติ เกษมทรัพย์, 2543, น.119 - 122) ดังนั้น ตราบใดที่สื่อมวลชนยึดถือในเหตุผลแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขแล้วการทำงานของสื่อมวลชนย่อมสอดคล้องกับคุณธรรมทางกฎหมายเสมอ การที่สื่อมวลชนไม่กระทำความผิด ย่อมไม่ใช่เพราะมีอำนาจจากภายนอกมาควบคุม แต่เป็นเพราะมีอำนาจจากภายในจิตใจของสื่อเองที่บอกกับตัวเองว่าไม่ควรกระทำ

เพราะเหตุผลแห่งกฎหมาย และเหตุผลแห่งวิชาชีพสื่อสารมวลชน ย่อมเป็นเหตุผลเดียวกัน ในการรักษาคุณค่าหรืออุดมคติทางสังคม เพื่อดำรงไว้ซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

บรรณานุกรม

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2538). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2537). กฎหมายอาญา ภาคความผิด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิต ณ นคร. (2547). กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- เฉลิมศักดิ์ ตริพนการ. (2542). การกระทำความผิดอาญาโดยวาจา: ศึกษากรณีขอบเขตความรับผิดชอบและสภาพบังคับของความผิดฐานหมิ่นประมาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2549). การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องสื่อมวลชน: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2520 - 2547. คณะการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2558). จริยธรรมและกฎหมายการสื่อสารมวลชน. เชียงใหม่: คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2559). การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องสื่อมวลชน: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2548 - 2557. คณะการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2559). การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาททางแพ่งที่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชนเป็นจำเลย: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2468 - 2557. คณะการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นัยนา เกิดวิชัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย. นครปฐม: นิติไณย, 2548.
- ปริญญา จิตการณทัก. (2534). ความผิดฐานหมิ่นประมาท-ดูหมิ่นซึ่งหน้า. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2543). นิติปรัชญา. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรศิริ ทวดสิญจน์. (2554). “ปัญหากฎหมายของมาตรา 423 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”, วารสารกระบวนการณ์นิติธรรม 4 (กรกฎาคม-กันยายน 2554), 73-82. “พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ 2 ที่ได้ตรวจชำระใหม่,” ราชกิจจานุเบกษา 42 (11 พฤศจิกายน 2468), 1-3. “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2535” ราชกิจจานุเบกษา 109, 13 (25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535):2.
- วนิดา แสงสารพันธ์. หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2538). สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สมพร พรหมหิตาธร. (2537). คดีหมิ่นประมาท. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
สุพร อิศรเสนา. (2546). การดำเนินคดีหมิ่นประมาท. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2535.
อำนวย เขียวขำ. (2532). หมิ่นประมาททางแพ่ง : ศึกษาเฉพาะเหตุที่ทำให้ไม่ต้องรับผิด. (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์